

Դուք երբայիք լրագրեցեալուն համարուն
ծախքը առնողի վրայ է:
Լրագրայս վերաբերեալ ճամփակ կամ որ եւ
իցէ գրուիլն իմադարին պիտի ուղ-
ղուի. եւ ասանց համարւ ծախքը խըր-
կողին վրայ է:

Յայտնի է որ Բնդհանուր ժողովու
դիւանն հրաժարական տուած ըլլալով Յո
յովն ոչ առեւնապետն ե ոչ առեւնադպրի
ունէր։ Աւտորի ժամը վեցէն միջոյնն ը
միջեւն։ արդէն 71 երեսնիսկան ներկա
էին։ Մեկնադատու Սրբապետ Պատրիարքն

ինքնին ատենանք բանալով քանի մ'ազդու
խօսք ելաւ հրաւիրեց Արեւիկոյանական
ժողովը որպէս զի ի սեր ազգին ամեն կերպ
մէկ կողմ ձգելով ազգին օգուտը միայն
խորհին ըստ որում ըստ, արդէն նախորդ
Քաղաքական ժողովն ալ ժամանակէ մ'
ի վեր ջառագի վնասին մը մէջ կը գտնուի
անդամաց հետզհետէ նուազելովը ուստի
նոյն օրումն ի նշանուր ժողովոյ որու
չեղիք խնդրոց կարգը ցուցուց, այն էր նախ
Ի նշանուր ժողովոյ գիւնարին, և երկ
րորդ Քաղաքական ժողովոյ վերահայրմու
թիւնը, և եթէ ժամանակը ներքէ ուրիշ
քանի մը խնդիրներու ալ զբաղուի:

Հետեւաբար արժանի գտնուց նախկին
ատենադատ մեծապատիւ Սերվիլէն Ե.
Ֆէնտին հրաւիրել որ ի սեր ազգին իր
պաշտօնը դարձեալ վարել յանձն առնու:

Բնադրութիւն Ս. Պատրիարք Հօր
այս առաջարկութեան արձագանք եղան
երեսօթիկանց մեծապատիւ մար, բայց մե
ծապատիւ Սերվիլէն Ե. Ֆէնտին իսկզբան
որչափ որ իր բացմազեղ գործոց պատ
ճառաւ չուզէր ընդունիլ, սակայն ժողու
վին թափանձանալով զնմանից՝ յանձն ա
ռաւ սա թեւ թիւններով, որ նախ ցամիս
ևս միայն կը վարէ նոյն պաշտօնը, և եր
կրորդ՝ որ գիւնարին միւս անդամներն ալ
իրենց աջակցութիւնը չնայեան և նորէն
պաշտօնին ընդունին:

Այս թեւ թիւն երկրորդ մասն ընդու
նելի չեղաւ գիւնարին միւս անդամաց բայց
որպէս զի այս դործին համար ժամանակ
չկարուի, գիւնարին յանձն առաւ դոնէ նոյն
օրը իւր պաշտօնը վարել, հետեւաբար մեծ
Օտեան Գ. Ե. Ֆէնտին նախորդ նիստին ա
տենադրութիւնը կարգաց:

Ատենադրութեան ընթերցումէն ետե
զիտարութիւն ուղղելով մեծապատիւ մա
սամբ ընդունուեցաւ միայն Արթուրեան
Ս. սեմ, Գրիգոր Ե. Ֆէնտին փոքրիկ գի
տարութիւն մ'ըսաւ: Երկրորդ գիտարու
թիւն մ'ալ մեծ Սերվիլէն Ե. Ֆէնտին
ընելով բոլորեց արձանագրութեան ոգւոյն
դէմ: Սեմ. Օտեան Ե. Ֆէնտին ալ իրա
տիւ բոլորեց այս ամբաստանութեան դէմ:

Սակայն ժողովը չուզելով այս բոլորնե
րուն բացատրութեանը ժամանակ գոհել,
քուէից առաւելութեամբ ուրիշ պատեհ
ժամանակի ձեռնեցաւ երկու հակառակ
բողոքներուն բացատրութիւնը:

Ասիւ ետե Սերվիլէն Ե. Ֆէնտին նա
խորդ Քաղաքական ժողովոյ վեց հրա
ժարեալ անդամաց ընտրութեան մասին
քուէհամարի քննիչ յանձնաժողովոյ տե
ղեկադիրը կարգաց, որ կը ծանուցանէր
թէ 100 երեսօթիկանց 51ը միայն մաս
նակցած է նոյն ընտրութեան, և անոնց
մէջ ալ 22ը բացէ ի բաց Քաղաքական
ժողովոյ ամբողջապէս նորոգումը կը
խնդրեն, և յանձնաժողովը քուէից այս
արդիւնքը տեսնելով ինքզինք անձեռնհաս
համարած էր վճիռ մը տալու: Աւ որով
հետե այս արդիւնքը պատճառ եղած էր
Քաղաքական ժողովոյ փնայեալ անդա
մաց գրեթէ բոլորին ալ հրաժարուելուն,
հետեւաբար կէս ժամ միջոց արուեցաւ
որպէս զի թէ՛ գիւնարին և թէ՛ Քաղա
քական ժողովոյ վերահայրմութեան հա
մար Արեւիկոյան քուէարկութեան պատ
րաստութիւն տեսնեն:

Այս ժամէն ետե ժողովը վերադա
ղու մարտելով թէ՛ նախորդ Քաղաքա
կան ժողովոյ և թէ՛ գիւնարին անդամաց
փոխարքաձարը չնորհախաղութեան քուէ
արուելէ ետե, քուէարկութիւն եղաւ և
մասնաւոր քննիչներու ներկայութեամբ
քուէհամարն ըլլալով՝ գիւնարին անդամաց
ընտրութիւնը բացարձակ առաւելութիւն
չունեցաւ իսկզբան: ուստի երկրորդ ան
գամ քուէարկութիւն ըլլալով՝ համեմա
տական առաւելութեամբ ընտրուեցան՝
Ի նշանուր ժողովոյ ատենադատ Քուէ
Ս. սեմ. Սահակ Արար Ե. Ֆէնտին 40
Փոխարքա՝ Ե. Ռուսինեան Ե. Ֆէնտին 32
Ատենադիր Գ. Օտեան Ե. Ֆէնտին 50
Փոխարքա՝ Տղաթոր Ս. Ռաֆայէլեան 46
Իսկ Քաղաքական ժողովոյ համար
քուէից բացարձակ առաւելութիւն ստա
ցան:

Ս. սեմ. Արարեան Գ. Ե. Բորչե, պէյ	57
Ս. սեմ. Մարգարեան Ս. արդեւեւ ազա	55
" Գորատունիեան Յակոբ "	52
" Իսթիմարեան Գ. Ե. Բորչե "	52
" Բարուեան պէյ	43
" Եղորտեան Եղորտեան Ե. Ֆէնտին	41

Ուստի փնայեալ 14 անդամաց ընա
րութեան համար երեքարթի օրը Արեւ
իկոյանաց քուէն խնդրուելու պայմանաւ
ատենադ զողուեցաւ ժամ 10ին:

Արեւադիր թիւ ալ դարձեալ Պա
րթիկ Ս. Ա. Եղորտեան Ե. Ֆէնտին մէջ
կրօնական և աշխարհական քննիչներու
առջեւ քուէարկութիւն և քուէ համար
ըլլալով, համեմատական առաւելութեամբ
ընտրուեցան:

Ս. սեմ. Մարգարեան Արարեան ազա	50
" Արարեանեան Ստեփան Ե. Ֆէնտին	48
" Գրեհեան Յակոբ ազա	47
" Արթիւն Գրիգոր Ե. Ֆէնտին	46
" Արթիւնեան Արարեան պէյ	42
" Պարուեան Գ. Ե. Ֆէնտին ազա	40
" Մարիսեան Գրիգոր Ե. Ֆէնտին	39
" Միւհեանիսեան Մարիսեան	38
" Ս. սեմ. Մարգարեան ազա	38
" Ս. սեմ. Պէյգաւ ազա	37
" Մուրադեանեան Յակոբ ազա	36
" Միւսեան Միւսեան Ե. Ֆէնտին	35
" Արարեանեան Ստեփան ազա	34
" Մարտեանեան Յարութիւն ազա	33

Այսպէս ահա Քաղաքական ժողովն ալ
իր ամբողջութիւնն ու օրինաւոր վերա
կազմութիւնը ձեռք բերաւ:

Փորձով տեսնուած ու հաստատուած
է, որ ինչպէս ամեն բան՝ նոյնպէս ազգային
գործերն ալ քանից որ գիւնարին և զինքը
խիտ դժուար է, Քաղաքական նախորդ
ժողովն ինչ և իցէ պատճառներով տարա
ժամ լուծուելէ և նոր մ'ընտրուելէ ե
տե, քաղաքական ժողովն իր կոչմանն ազգա
նորարար պատասխանելով, ազգին ստի
պողական պիտոյքը կարելի եղածին չափ
լընկելու խնամք կը տանի:

Ազգային պաշտօնները ձրի առարկ
նութեան աստարեգններ ըլլալով, նորախաղ
Քաղաքական ժողովոյ մեծապատիւ ան
դամաց անխնայ ջանք և յարատուութիւն
մաղթելէ դատ ուրիշ բանք մը չունինք
և չենք կրնար ունենալ: Առայժմ մեր ջերմ
փափաքս աս է որ ազգին մասնաւոր դաւա
ռարեան ազգայնաց բազմաթիւ և դանա
զան պիտոյքը խնամուել տոկոսորդական հար
կին մէջ նորին հրաժարականներ տեղի
չունենան, հրաժարականներ՝ որ կրնան
բողոքելն լընկել, վհատութիւն և միջեւ
իսկ յուսահատութիւն պատճառել ժո
ղովրդեան:

Այս կը խնդրենք խնամահարար Քա
ղաքական ժողովոյ նորընտիր մեծապատիւ
անդամաց ազգասիրութենէն:

Մարտէն գրուած նամակներ խիտ
բերկրաւ իմ յարեւ կը հազարէն մեկ, ու
րոնցմէ կը տեսնենք թէ Արարեան Ե. Ֆէնտին
պատիւ Մարգարեան Ե. Ֆէնտին որ Արարեան
մեջ անցեալ տարի արտահան ազգասիրանցի
քննութեան համար Բ. Գրան և ազգին
կողմէն հան կը ընտրուի, իր ազգասիրական
խնամքն ու ձեռնառութիւնը թէ՛ նիւթա
պէս և թէ՛ բարոյապէս չէ խնայել այն
կողմերը դանաւող մերագնէից:

Բազմաթիւ ստորագրութեամբ ամե
նապատիւ Ս. Պատրիարք Հօր ալ ուղ
ղուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ՛ յիշ
եալ մեծապատիւ անձը հան հասնելէն
անմիջապէս քանի մ'օր ետքն ամեն եկե
ղեցեաց և մասնաւորապէս դպրոցաց այ
ցելութիւն ընելով, յիշեալ ազգային հաս
տատութեանց ողորմելի կացութեանը վե
րահասու ըլլալէ և ազգասիրաբար ամեն
յառաջդիմական վիճակներ ի դորձ դնելէ
դատ, ազգային Մասնաւորութեան ալ
գործադրութեանը փոյթ տարեր, թաղա
կան խորհուրդները խաղաղութեամբ կազ
մեր, և ժամանակ մ' ի խիտ երթալով:

անկէ վերադարձին Մարտէն բոլոր թա
ղական խորհուրդոց անդամներէն ընդհանուր
ժողով մը գումարներ, և ազգին բարեկար
գութեան միակ հիմ և յառաջդիմու
թեան միջոց դպրոցներն ըլլալը հասկըցը
նելով, նախ և առաջ Աստուծաւորական
ընկերութիւն մը հաստատուել է տարեկան
բաժինը 12 դրութեւ, և այս ընկերութեան
իրը հիմնադիր մշտնջենապէս նպատակու
և բարի օրինակ ըլլալու համար 15 օս
մանեան լիւս նուիրեր է, և այս ստակն
ալ ութ պատուաւոր անձանց յանձնելը
է որպէս զի տարուէ տարի բանեցնելով
շահն ընկերութեան տան, որ առ այժմ
Մարտէն Ս. Մարգարեան եկեղեցւոյ փոքր
ուսումնարանին պիտոյցը գործածէ, մին
չեւ որ քաղաքին ընդհանրութեանը հա
մար յատուկ ուսումնարան մը հաստատուի:

Բայց մեծապատիւ Մարգարեան Ե. Ֆէն
տին իր ազգասիրութեան փորձը միայն
Մարտէն մէջ տուած չէ: Արարեան մէջ
ալ զանազան բարեկարգութիւններ ըսեր
և ազգային Մասնաւորութեան համե
մատ ամեն ժողովները կազմելէ դատ՝ Հա
տարակաջ սնտուկ մ'ալ հաստատուել է, որուն
բոլոր Արարեան ժողովուրդը տուրք մը պի
տի ապ: Այս սնտուկին նպատակն ալ
յատուկ կանոնադրութեամբ մը որոշելէ
ետե, իրեն հիմնադիր 700 դրութեւ զը
բաժնուր ի մ'ալ նոյն սնտուկին նուիրեր
է, և այս ստակն ալ Մարտէն Ս. Մար
գարեան եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդ
տեղին յանձնել է, որպէս զի բանեցնելու
լով՝ շահը Արարեան Հաստատութեան
կին վճարէ: Հաճնու գպրոցն ալ ան
մասն չէ ելեր Արարեան Ե. Ֆէնտին իր
նախնէն, որուն ազգասիրաբար ձեռնառ
ղանուած է նաեւ Արարեան քննիչ յանձ
նաժողովոյ անդամ մեծապատիւ Տղաթ
Ե. Ֆէնտին յիշեալ գպրոցի դասատուին
տարեկան վարձը միարանութեամբ շնոր
հելով:

Այս ամեն ազգասիրական խնամքներն
ու ձեռնառութիւնները պարտք կը զը
նեն մեր վրայ՝ իրեն հաստատակաջ զը
ման թաղական հրապարակաւ շնորհակա
լութիւն մատուցանել թէ՛ մեծապատիւ
Արարեան Ե. Ֆէնտին և թէ՛ մեծապա
տիւ Տղաթ Ե. Ֆէնտին, և մաղթել որ
իրենց ըրած այս ամեն բարեկարգութիւն
ներն ու շնորհները շնորհութեան ու յա
ռաջդիմութեան բեղմնաւոր տարրեր ըլ
լան այն կողմերու անխնամ հայ ժողու
վորդոց համար:

Մարտէն Մարտէն Մարտէն Մարտէն
յուլիս 20 թուոյն մէջ հետեւեալ կը կար
գանք:

«Յուլիս 9ին օրը Իւստիւստար պատա
հած անդեքէն ետե հաստատակաջ անդա
րութիւնը վեգիլները նոր անկարգութիւն
մը չտեսնուեցաւ:

«Արարեան թէ տեղոյն հայ և յոյն
ժողովրդեանց մէջ ծաղած ջառաղի վեճը
մանրախոյզ քննութեան նիւթ եղած է
հիմա կայսերական կառավարութեան հը
րամանաւ: Առանց կանխապէս կարծիք
մը յայտնել ուղղուել կառավարութեան
այս խուզարկութեանէն ետե ընելը որոշ
ման վրայ, կրնանք ըսել թէ հայ աղու
ղեկները փառաբար պղծող թշուառա
կաններն օրինակ ըլլալու կերպով պիտի
պատժուին: միւս կողմէն, այն անձինքն
ալ՝ որ հայերը զրգուցնին ընդիմանալու
(ոչ միայն կառավարութեան, այլ և իրենց
կրօնական իշխանութեանը որ հանգացեր
էին խուզութիւնն հանդարտեցնելու) և
դատաւարութիւն բռնութեան գործեր ընե
լու, խախտ պիտի պատժուին:»

«Այս առթիւ կը հաստատենք թէ հարկ
է շուտով լուծել այս տեսակ վեճերու նիւթ
եղող խնդիրները՝ որոնք դրեթէ միշտ
մայրաքաղաքի ալ և այլ կրօնական հա
տարակութեանց զիւրազգածութիւնը կը
զրգուեն: Այլ հաստատենք մեկ, թէ ներ
կայ վեճին մէջ՝ որ Արարեան թեան բարձ
րագոյն ատենին քննութեանն ու որոշ
մանը յանձնուած է, սեփականութեան
իրաւունքն հայոց կողմն է, որոյ ներող
թողութեամբ ամեն առաջին անգամ յոյ

ները մեռեալներ թաղեր են դերեքնանա
տան այն մասին մէջ, որուն յետոյ տէր
ըլլալու ելեր են: Յունաց այս պահան
ջումը դատ բանալու առիթ եղած է քանի
մը տարիէ ի վեր, և այս դատն արդէն
վճռուած էր բարձր: Եւ յիշեալ ի պա
մէն եթէ յոյները քանի մ' անգամ վը
ճիւն ընդունելու կետին մէջ՝ իրենց կող
մանէ դատ վարող փոխանորդին փոխե
լով՝ արուելու վրայ եղած վճիռ ետ չե
նքէին:»

« . . . խնայել »
«Արարեան Ս. Յակոբեանց պատ
ւարժան միարանութեան ազգային Սահ
մանադրութեան արտահայրութեանց ու
հրահանգացը համեմատ ամենայն խաղա
ղութեամբ և բարեկարգութեամբ Պատա
րարական ընտրելաց յանկին կերպով
կան Սարգսութեան զօրուելուն լուրջ ու
րուն մեղք ալ ի փառաց նախաձեռնելի
էնք, բերկրութեամբ սրտի կարգացնելը,
բայց թէ՛ այս ընտրելաց յանկին և թէ՛
պատուական լրագրոյց միջոցաւ հրատա
րակուած Սամահադրութեան 22րդ յոդ
ւածին համեմատ միարանական իրաւուն
քէ զրկուած կամ չզրկուածները որոնք
ըլլալուն վրայօք քանի մը օրինաւոր գի
տողութիւններ ունենալու համար, մին
չեւ որ Արարեան կատարեալ ժողովներն
ունենայ, որուն որ անմիջապէս պիտի
հաղորդենք ոյն խնդիրները, առ այժմ
ձեր պատուական թերթին միջոցաւ հրա
տարակներդ խնդրելով:

« Մամ Լայն »
25 յուլիս 1864 Ս. Մարտիկ Կախկաղաք
Միւսեան սրբոյ Երեսօթիկ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բ. Գրուել տեսնելով որ ժամանակէ
մ' ի վեր մայրաքաղաքի մէջ բողոքական մի
սիօնաբաց ձեռք տաճիկական կրօնի դէմ
զրբեր կը ցրուին, և փողոցներու և խա
նելու մէջ հրապարակաւ քարոզութիւն
ներ և տաճիկ հաստատութեան կրօնա
կան զրգուցնելը զրգուող խօսքեր կը լսու
նարժան համարեց նախընթաց երկուշաբթի
օրը մայրաքաղաքի անդալայի և ամերի
կացի քարոզաց դաստիարակները և շու
կային մէջ քարոզութեան սենեակները
զոցել, և մէկ քանի տաճիկ բողոքականներ
ալ՝ տեղութեան կրօնքին հրապարակաւ
թշտամեք ըրած ըլլալուն համար՝ բան
տարիւր:

Այս տնօրէնութիւնն ընելէ ետեանց
եալ շարժու թէպէտ բողոքականաց տպա
րաններն ու դաստիարակները բացուեցան և Ս
գրոյ փառամանը թողուուելուն եղաւ
առաջուան պէս, սակայն վերջիվերջալ դայ
թաղեցուցիչ գումարումները, հրապա
րակաւ քարոզութիւնները և փողոցներու
մէջ տաճիկական կրօնքի հակառակ դրոյ
վաճառումներն ու ձրի բաշխումներն ար
գիլուեցան:

Իսկ քանտարիկալ տաճիկ բողոքական
ներուն համար Լ. Ե. թիւթ Զեքուր լրագրի
կրտէ թէ՛ հաստատակաջ զրգուող գրայ
մանքին անհրաժեշտ անձր անվանող պահելու
համար, Մարգարեան հրապարտու գտնուած
տեղեր պիտի զօրուին առ ժամանակեայ կեր
պով, և ընտանիքներն ալ կայսերական կա
ռավարութեան կողմէն պիտի խնամուին:

Իրայի Արեւելեան թատրոնին անու
րէն արժանայտարար Պ. Մանուսեան հետե
եալ նամակը վրիճ է մեկ հրատարա
կելու խնդրանք:

«Անցեալ տարի Արեւելեան թատ
րոնին մէջ կանոնաւոր կերպիւ հայերէն
թատրերգութիւններ շնեկացուելը մեծ
ցաւ եղած էր ամենուն:

«Աստի կը փութամ արգոյ հաստ
րակութեան ծանուցանել թէ դադարէն
լեղուած թատրերգութիւններն առ առա
ւելն շարժելու հորս անգամ պիտի ներկայաց
ուին դերասանական ընտիր խմբէ մը զոր
ես ինքն կողմնելի ի Փարիզ:

«Այլ փափաքում ուրեմն, որ Արեւել

եան թատրոնն իր կոչմանը համաձայն՝ յառաջ քան զայս ազգային թատրոնը թեանց տեսարան ըլլայ, և կը հրաւիրեմ ազգային դերասանները՝ որ միանայով օրինաւոր խումբ մը կազմեն և իրենց սկսած դործը չմեղցունելու համար պարտաւորապէս իրործ գնեն։

«Ինչու եղեք և այլն»
— Այստեղեւն կառավարութեան հրամանաւ Երզնկայէն մինչև Արշալուի Երզնկայէն շրջանը երկու հեռագրակաշիւքներ ամբողջապէս լինցած ըլլալով, հաղորդակցութիւններն սկսեալ են։

«Երկուրդ զանձնուրդ պաշտօնեայ Քարճը»
Պատգամ Սուրբաշի վաշտն որ օգտակարութեան պատճառաւ Փարիզ և անկէ Լոնտոն դադար էր, այս օրերս Ալեքի հանգստին ջուրերը գտնուելով, Պ. Սարգիսեան կայսրը՝ որ նոյնպէս հանկը գտնուի, յատկապէս իր քով հրաւիրեալ է փաշան և քանի մը ժամ անսակցելէ ետեւ իրիկունն ալ իրեն սեղանակից ընելով՝ չորստանց պատուելի է։

— Զորքաւոր թիւ Ուստաիան հրգեհ մը պատեղով քանի մը տուն այլքելէ ետեւ մարտուալ։

«Երկուրդ հինգ զարթի զիւր թափ»
Հանէ Պիթ քաղաք բոլոր տեղը սրճաւանէ մը կրակ ելնելով՝ վեց խոնով սյրելէ ետեւ առաջին առնուեցաւ։

— Բնակալ ուրբաթ զիւր Վալաթիա հրեայ կին մը իր փոքր աղջկանը հետ սենեակի մը բազմոցին վրայ բնակած տունն պատուհանը բաց ըլլալով աղջկը զիւրերը արթննալով՝ պատուհանէն փայրկեալ մեծաւ։

— Բնակալները ծանուցիւր էինք թէ Զեյնեկի կառավարութիւնը Արարիկի հրաման չէ տուել յիշեալ պատուանշանն ընդունելու, հետեւաբար խաչանշանը դարձեալ Զեյնեկի կառավարութեան ետ արուել է։ Ըսոր պատճառն այն է որ, կըսէ յիշեալ լաւ գիւր, Երզնկայ կառավարութիւնը հրաւան չորս իր հայապատկերուն որ օտար տեղութեան մը պատուանշանն ընդունին՝ մինչև որ զինուորական կամ քաղաքական մեծ և նշանաւոր ծառայութիւն մը մատուցած չըլլան նոյն տեղութեան։

— Իրիկի Երզնկայ լրագրին տուած տեղեկութեանց նայելով՝ անցեալ 1863 մարտի սկիզբէն մինչև այս տարի մարտի սկիզբը՝ այսինքն մէկ տարու ան մեջ, տեղեւն մարտական արդիւնքը երեք հարիւր եօթանասուն և վեց հազար հարիւր վաթսուս Ծանախան լրագրի համար է՝ ամեն ծախքն ելնելէ ետեւ։

Ըստ հաշուի նայելով՝ յիշեալ մարտատուներ նախընթաց 1862 տարուան վրայ 40000 Ծանախան լրագր տուելու մտաւոր ենցեր է։ Իսկ 1861 թ. մարտին հետ լրագրատուելով 200000 լրագր, Պէտք է գիտնալ միանգամայն որ այլ և ծխախոտի մաքան այս հաշուէն դուրս է։ Բայց որով միայն ծխախոտի մաքան մէկ տարու ան մեջ 7500 քաւիկի իսկ այլն մաքան 36000 քաւիկի արդիւնք ունեցեր է, որով Երզնկայ մաքանուն մէկ տարեկան մուտքին համարուամար կըլլայ 393660 Ծանախան լրագր։

— Խաղաղութիւն եկած նամակները Խոտի ինքնապաշտ մը կընեն տեղեւն ըլլալէն սուրի երեսէ կրած ներքութեան վրայ։

Թէեւ այս տարի դարնան բաւական անձրեւ տեղալով հնձոյ առատութեան յոյս կուտայ և հետզհետէ ամեն կողմանէ ալ յիշեալ երկրը ցորեն կը տարուի եղեր, բայց և այնպէս հոգին զինը միշտ մի և նոյն բարձրութեան մէջ կը գտնուի եղեր, և որ աւելի ցաւալին է՝ Խաղաղութիւն եղեր կողմերու բնակիչները ծառայ տեղեւն ու արմատներ ուտելու հարկաւոր եւ եղեր։

— Ալիսինէն յուլիս 12 թուով

Թէրքիստանի Եւփալ լրագրին դրուած նամակի մը մէջ կը կարդանք թէ՝ ներկայ ամսոյ սկիզբները Սեբեթ քաղաքը զիւրաքաղաքին վրայ մեծ փոթորիկ մ'ենելով խոշոր կարկուտ մը տեղացեր և տանալէն ալ աղէկ մը մեղցրեցել և արտերը զրոյնուող բազմաթիւ երկրագործ վերադարձելէ ետեւ, վեց ժամ տարածութեամբ բոլոր հունձքերը, բոյսերը և պտղատու ծառերն ապականել է։

— Ատոպի շունն խաճնուողներու համար զանազան գեղեր հրատարակուած են, սակայն կատարութեան պէս ստիպելի հիւանդութեան մը համար ամեն հոգիք ըլլալով, արժան կը համարենք հետեւեալ գեղի ալ հրատարակել որ դադարեալ ճարտար թիշի մը փորձերէ կատարած շունն խաճնուող մը վրայ, և կատարեալապէս յաջող է։

Ըստ գեղը խոտ պարզ բան մ'է, այսինքն կատարած շունն խաճնուողն ընկուղի թափ տեղեւ ծախել տալու է երկար ժամանակ և յաճախ ծոխ ջուրի մէջ խոթելու է դոյն։ Իսկ թէ որ ընկուղի թափ տեղեւ չգտնուի, կամ ծոխ ծոխ չըլլայ, տեղեւն տեղ գեղադործներէն ալ նոր հիւրը պէտք է առնել, և ծոխ ջուրին տեղ ալ աղի ջուր գործածել։

Օտարաց բերնէ, մանաւանդ քաղաքակրթեալ մեծ աղբի մը հրատարակելով զիւրները զովեալ ընդունելը հազուադէպ տաղանդներու կամ մեծամեծ առարկութեանց միայն բաժինն է։

Ըստ օրինակ զովեալ ետեւ կը դրուուի այս օրերս Պալեան փեսանուր Սարգիս պէյ, մեր օգտաւարաւ Բնակալին ճարտարապետն իր հնարած շոգեշարժ նոր մեքենայով, որուն դործադրական փորձը դերաւանց յաջողութեամբ պատկերացաւ ճարտարութեանց մայրաքաղաքին մէջ։

Ըստ գրքի 648 թիւն ընթերցողներու ընդ ծանօթ է դարձեալ Գրանտ լրագրին յոյսածը՝ որ մերայնեայ ճարտարին հանձնարոյն այս նշանաւոր արդարեւ կը ներդրուի։

Ըստ անգամ կը փութանք մեր արդի ընթերցողաց աչքին առջև գնելու տեղեւն երեք զիւրաւոր լրագրաց յօդուածներ, որոնք անտարալոյս մեծ բերքութեամբ պիտի կարգացուն իրեն մէկ մէկ փառաւոր միջանակ մեծահանձնար Պէյին արժանեացը, և իրեն առ իմ պարծանաց ընդ հանուր հոյ Մարգիս։

«Դամանակէ մ'ի վեր Փարիզի Ան գետին վրայ փոքր շոգեշարժ մը կը տեսնուի Ա. Սուրբաշի սեփական, որուն նուիրեալ է կայսերական պարսպին ճարտարապետ Պալեան Սարգիս Երզնկայէն»։

«Ըստ փոքրիկ շոգեշարժ նոր ծրագրի մը վրայ շնորհակալ»։

«Սոս օրերս Պալեան Սարգիս Երզնկայի թաւարդական նոր մեքենայ մը հնարեց այնպիսի դրութեամբ մը որ ամբողջութեան, արագընթացութեան ու խրախուրդութեան ամեն երաշխաւորութիւնները կընծայէ, և այս փոքր շոգեշարժն ալ նոր առջին դործադրական փորձն է։

«Ալեքի օրերս Ան գետին վրայ եղած փորձերը բաւականապէս ապացուցին որ այս նոր շարժիչ մեքենան բնապակաւ լաւ շունն, մանաւանդ որ իր քիչ տեղ բռնեցիմ ալ նշանաւոր է, և ամեն բան նախատեսել կուտայ մեզ թէ Պալեան Սարգիս Երզնկայէն հնարած դրութեան դործադրութիւնը քիչ ժամանակէն մեծապէս պիտի ընդարձակի»։

«Ծանախան այս շոգեշարժը սրբութեան կողմանէ կրնայ մրցիլ այն ամեն շոգեշարժներուն հետ որոնք ամեն օր Ան գետին վրայ երթնելիքը կը տեսնենք»։

«Ըստ առաջին փորձին անձրեւ տեղի յաջողութիւնը քաջաբերցաւ Ա. Սուրբաշիին զիւրական ճարտարապետն իր գեղաւոր Վարդիկ գիտութեանց ճանաչանին հաւանութեանը յանձնելու»։

«Ըստ իրողութիւնը՝ որ մեզի համար ուշադրաւ բան մը չեղելի, Տաճկաստանի

մէջ ժամանակէ մ'ի վեր յաճախ կրտեսնուի նորանոր ձեւերով։ Օմանեան կայսրութեան անցեալն իր փոքրիկ ընտանքով թեան ու հանձնարին վրայ միշտ սխալեցուցած է մեզ։ Վարդիկ կառավարութիւնները բոլորովին քաղաքական յուզմունքներով և ներքին խռովութիւններով զբաղեալ, Եւրոպայի համար ուրիշ բան մը չէին ելնէ ոչ Լիւնէյքի և Բրեւմանքի մէջ իշխանութեան կշիռ մը։ Եւ ներկիւրդութեամբ զհնուեցաւ փորձերը գետն մը ապագան՝ որուն հազուադէպ հանձնարը թէեւ մեզմէ ծածկուած, մի և նոյն հաւատարմութեան մէջ հաստատ մնալը քանի մը տարի հանգստութիւն և խելացի կառավարութիւն մը պէտք էր, որ կարող ըլլար իր ներքին դրութեանը հետ պահելու նաեւ այն փոսահութիւնը որով հանձնարեալ փառութիւն մը կրնայ արդիւնաւետ ըլլալ։

«Ըստ արդիւնքն էացուց Մարգիս Մարգիս թաւարդութիւնը։ Զեւեալար կրնանք հիմա առանց երկիւղի Տաճկաստանի մեծութեան և բարորութեան նոր դար մը նախագուշակել, որն որ կարող ըլլար իր փառութեանց վրայ հիմնուելով իր ապագայ բաղբիւր պիտի չլինէ»։

«Բանի մ'օրէ ի վեր Բոն ուսայալ կամարէն անցողիկը կրնայ անշուշտ անանկ զեղեցիկ և շքեղապար փոքր շոգեշարժ մը որ Օրթի գետեղին առջև խորակած էր։ Բանի մը լրագրին ծանուցին թէ այս շոգեշարժը Տաճկանի գետնաւորներու դործածութեանը յատկապէս էր։ Ըստ սխալ ուղիւ օգտակար կը համարենք»։

«Յիշեալ շոգեշարժը որ Ա. Երզնկայի Մարգիս թաւարդական Պալեան զիւրական Սարգիս Երզնկայի ճարտարին և անօրէնութեանը համամասն ընտելով Վարդիկ Ա. Ս. Երզնկայի թեան նուիրեալ է, նոր ապացոյց մ'է խելքի այն կատարելութեան և բարեկարգութեան ուղեւն, որով Օմանեան կառավարութիւնը ներշնչեալ է արդի Սուրբաշիին փառութեան ներքև»։

«Այն շոգեշարժի շարժիչը բոլորովին նոր դրութեամբ մը ընտելած է, որ շոգեշարժութեան արհեստին մէջ ճշմարիտ յաւաքընթելուն մը կ'էացնէ։ Իր մեքենան որ քաղաքացիութեամբ շատ փոքր է՝ քիչ ածուկ կ'ապաւնէ, և իր տեսակէն եւ զոգ ամենին ընտել շոգեշարժներու հետ կրնայ մրցիլ արագութեան մասին»։

«Ալեքի փորձ մը մնացած էր ընելը։ Յիշեալ շոգեշարժն աներկիւղ ծանալու Պարիզի Ա. Պալեան երթալու համար։ Զուտանք որ այս փորձին մէջ յաջողութիւն»։

«Տաճկաստան մինչև ցայսօր իրաւամբ կամ յանրաւոր Եւրոպայի իրեն քաղաքական դործիք մը նկատուած էր, որ կուրաբար կրնային դործածել։ Օմանեան կայսրութիւնը Երբեմնեան համար ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ տրիտութեան մէջ սուղեալ անթիւ մարդերու կոյտ մը, ուր լուսն տեղ մընեանութիւնը տիրած էր։ 1854 թ. գեղեցիկ ասոր հաւատարմութեանը Պէտք է հոյ պայտը ընելու թէ այս փորձը աշխարհի ալ մենին քաղաքակրթութեան արագութեւ իր տեղը ձեռք բերաւ, և յաւաքընթելութեան շոգեշարժ մը ըլլաւ արդի ընթացքն Երբեմնեան ամենին բարակ ազդերուն առաջինը կընէ գեղը»։

«Մինչև ցարդ Տաճկաստանի փոքր փորձեան հանձնարին յատուկ ներքին վարչութիւն մը չկար։ Վարդիկ թաւարդաց օրով, միայն զինուորականները կարող էին յաւաք երթալու։ Բայց հիմա այնպէս չէ։ Բարեկարգութեանը դարաւոր իր ուրու մէջ մտած է Սուրբաշի Մարգիս Մարգիս թաւարդական խելացի մարդիկ քաջաբերցաւ և ընդարձակել ըլլաւ այն շոգեշարժն որուն մէջ անցեալ փառած էր գեղեցիկ։ Գիտական անձանց եղած այս հրաւերին առաջին փորձը տեսանք այս օրերս Պալեանի մէջ»։

«Սարգիս Երզնկայի Պալեան, Ա. Սուրբաշիին ճարտարապետը՝ որ անշուշտ երկրին ամենին երեսի գիտականներէն մէկն է, նոր դրութեամբ թաւարդական մեքենայ մը հնարած է, որուն գործադրական փորձն եղաւ այս օրերս Սուրբաշիին յատկապէս վոքը շոգեշարժի մը վրայ, Բոն ուսայալ կամարէն քով»։

«Պալեան Սարգիս Երզնկայի համար նոր դրութիւնը արագութեան, ուժոյ և խնայութեան ամեն երաշխաւորութիւնները կընծայէ։ Եւ որ աւելին է՝ շոգեշարժ մեքենան հաշարակ շարժիչներէ շատ փոքր ըլլալով, կ'ույս գետնաւորու ալ դործածուի, որոնք ցարդ հին դրութեամբ առաւարտներու դատապարտեալ էին»։

«Ըստ գիւրի վրայ ուրիշ ըսելք չունենք, բայց միայն թէ՝ կայսերական շոգեշարժ ժամանակ մը Ան գետին վրայ պարտեցաւ ուրիշ շոգեշարժներու արագութեամբ»։

«Ըստ փոքր շոգեշարժի Ա. Պալեան կերթայ։ Օմանեան հնարածը ձեռք բերած յաջողութեան շնորհիւ՝ կը պատրաստուի իր դրութիւնը Վարդիկ գիտութեան ճանաչանին հաւանութեանը յանձնելու, որուն հաստատական փճուր մեր գիտականներէն աւելի արդու պիտի ըլլայ»։

ՆԱՍԻՐՈՒՆ

ՆԱՍԻՐՈՒՆ

Երբեւն ճերմակ շապիկեղ, ախի ու քալքո, նաեւ ամբիքա կուտ կը ծախուի Վալաթիա Երբեւնի մաղաղան։

Քէնքինայի գիւրի կաղաքի զօրութեանը մօտ տեսնելու առաւել հաստատուեցաւ իւր դործադրութեան անթիւ փորձերով։ Ստամբուլ ասոր ազդեցութեան ներքեւ կը կենդանանայ, և կենսական ջերմութիւնը մարտական դործարաններէն կը ծաւալի բոլոր միւս դործարաններուն, բազիկաւորները աւելի դորաւոր կը նստան, եւ թէ զոգայական եւ թէ իմացական կարողութիւնը սխալելով իրենց կատարեալ դրութեանը կը բարձրանան, արեւն շնորհակալ կը նայաստէ, և ջրային դրութիւնը թէ որ վերադրուելու ըլլայ, վերադրուելու համաձայն միւս դործարանաց բնական արաւաղութեանը անսասնայ մօլ Բէնքինայի գիւրի բոլորովին կը տարբերի միւս կաղաքի գեղեցիկ, բայց իւր պատրաստութեանը մասին այնպիսի գիտողութիւններ կան, որ առանց ասոնց անհրաժեշտ որ գիւրի վերադրեալ յատկութիւնները ունենայ։ Թէ որ Բէնքինայի գիւրի հետ պարզապէս խոտուի, երկուքն ալ իրենց օրակութիւնը կը փոխեն ու մէկ դիւր մը կը գոյանայ, որ փորձով դիտուած է բոլորովին գիւրի եւ Բէնքինայի ազդու մասունքներէն բաղկացեալ ըլլալը, որով ոչ թէ միայն գիւրին բաղկացեալ իւր փոխութիւնը, այլ եւ Բէնքինային բաղկական մասունքը մեծաւ մասամբ կորուստէ կը համարուի։ Ասոր դէմը աւելեւ համար սովորութիւն եղած է գիւրի ողի (սրիթ) խոտուելու։ Բայց ձեռքը միջոցին անկատարութիւնը, այսպիսի խոտուելու մը շատ անգամ յաւաք վնաս կը պատճառէ տկար ստամբուլներուն քան թէ օդուաւ։ Այս տեղ աւելորդ կը համարենք այսպիսի փոխութեան մը մը պատճառաւորութիւնը վրայ խօսիլ՝ որ բոլորովին բնաւորական խելքի մ'է, այսչափ կըսելը որ տեսական աշխուրդութիւնը կրնայ ճանչցուիլ յատկապէս քանի մը նշաններէն։

Քէնքինայի գիւրի ճերմակ, կարած կամ քաղաք ըլլալու չէ։ Գլխաւոր է որ կարող ըլլալ պատրաստուած ըլլայ, ըստ որում իւր բաղկական դրութիւնը նախապատու սեպւած է միւսներէն։ Միայն թէ դործածող անձը այնպիսի հիւանդութիւն չունենայ որուն երկաթ ընդունիլ չյարմարի։ Երբեւնի իւր փոխութեան մը ունենալու է, որ լուսնի վերջը քանց վրայ կ'ուտ եւ անաւորձ գոտիութեան զգացում մը պատճառուելու չէ։ Ասոնք արտաքին նշաններ են, որոնցմով քիչ շատ կրնայ նշարուիլ աղէկ կամ գեղ պատրաստուած ըլլալը։ Թէպէտ այնպիսի կեղծ նմանութիւններ կրնայ ըլլալ իւր պատրաստութեան մէջ թէ գիւրին եւ թէ Բէնքինային տեսական իդոմանէ, որ հմուտ չեղողներուն դժուար կ'ըլլայ որոշելը։

Ասոնք նկատելով՝ մերազդի ճարտար գե-

